

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

હનુમાન વિટામિન ફૂડ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને અન્ય

વિરુદ્ધ

મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને અન્ય

૨૦ જુલાઈ, ૨૦૦૦

[એમ. બી. શાહ અને એસ. એન. પરિયા, જસ્ટિસ]

બોમ્બે સ્ટેમ્પ એક્ટ, ૧૯૫૮:અનુસૂચિ ૧-કલમ ૨૫ (બી) (૧)

સહકારી સોસાયટી-શેર ટ્રાન્સફર-ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ ઓફ ટ્રાન્સફર-મિલકતના
હસ્તાંતરણની રકમ-કલમ ૨૫ (બી) (૧) હેઠળ સ્ટેમ્પ ડ્યુટી માટે જવાબદાર
ગણાશે.

ભારતનું બંધારણ, ૧૯૫૦

સાતમી અનુસૂચિ-સૂચિ ૧-એન્ટ્રી ૮૧-લિસ્ટ ૨-એન્ટ્રી ૬૩-
કો-ઓપરેટિવ સોસાયટી-શેર-ટ્રાન્સફર-ટ્રાન્સફર ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ જે મિલકતને
પહોંચાડે છે-સ્ટેમ્પ ડ્યુટીનો લાભ-રાજ્ય વિધાનસભાની કાયદાકીય ક્ષમતા.

અપીલકર્તા, એક સહકારી મંડળીના સભ્ય, બોમ્બે ખાતે એક
બિલ્ડિંગમાં ઓફિસ પરિસરમાં કબજો ધરાવતા હતા.૩૧મી માર્ચ, ૧૯૮૬ના એક
ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ દ્વારા તેણે સહકારી મંડળીના પાંચ શેર અન્ય અપીલકર્તાઓની
તરફેણમાં રૂ.૯,૪૬,૯૦૦/- કર્યા. સ્ટેમ્પ્સના સુપ્રિટેન્ડન્ટે એવું માન્યું હતું કે
અપીલકર્તા દ્વારા ચલાવવામાં આવેલ દસ્તાવેજ મિલકતની હેરફેર છે અને તેથી
બોમ્બે સ્ટેમ્પ એક્ટ, ૧૯૫૮ની કલમ ૨૫ (બી) (૧) હેઠળ સ્ટેમ્પ ડ્યુટી સાથે
ચાર્જપાત્ર છે.અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી રિટ અરજીને બોમ્બે
હાઈકોર્ટ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી, જેમાં કહેવામાં આવ્યું હતું કે
હસ્તાંતરણનું સાધન મિલકતની હેરફેર સમાન છે અને કલમ ૨૫ (બી) (૧)
હેઠળ સ્ટેમ્પ ડ્યુટી સાથે ચાર્જપાત્ર છે.ઉચ્ચ અદાલતે અપીલકર્તાની એ દલીલને
પણ નકારી કાઢી હતી કે શેરના હસ્તાંતરણ પર સ્ટેમ્પ ડ્યુટી લગાવવી એ રાજ્ય
વિધાનસભાની કાયદાકીય ક્ષમતાની બહાર છે.

હાઈકોર્ટના નિર્ણય સામે આ અદાલતમાં અપીલ કરવામાં આવી હતી.કલમ ૩૨ હેઠળ રિટ પિટિશન પણ દાખલ કરવામાં આવી હતી.બંને બાબતોમાં જે પ્રશ્નો વિચારણા માટે ઊભા થયા હતા તે હતા:

(ક) સહકારી મંડળીમાં શેરોનું હસ્તાંતરણ બોમ્બે સ્ટેમ્પ એક્ટ, ૧૯૫૮ હેઠળ સ્ટેમ્પ ડ્યુટી વસૂલવાને આધીન છે કે કેમ?અને

(ખ) શું રાજ્ય વિધાનસભા પાસે શેરના હસ્તાંતરણ પર સ્ટેમ્પ ડ્યુટી વસૂલવાની કાયદાકીય ક્ષમતા છે?

સિવિલ અપીલ તેમજ રિટ પિટિશનને ફગાવી દેતા કોર્ટે કહ્યું:

બોમ્બે સ્ટેમ્પ એક્ટની કલમ ૨૫, અનુસૂચિ ૧ હેઠળ સ્ટેમ્પ ડ્યુટી વસૂલવાની માંગ કરવામાં આવી છે. તે શેરના હસ્તાંતરણ પર નહીં પરંતુ કરાર એક હસ્તાંતરણ છે તેના આધારે વસૂલવામાં આવે છે.આ બાબતમાં કોઈ વિવાદ નથી કે રાજ્ય સરકાર મિલકતની હેરફેર પર સ્ટેમ્પ ડ્યુટી વસૂલવાની કાયદાકીય ક્ષમતા ધરાવે છે.આ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે આવા સાધન શેરના

હસ્તાંતરણનું સાધન નથી, પરંતુ હકીકતમાં તે એક હસ્તાંતરણ છે, કાયદાકીય ક્ષમતા અંગેનો બીજો પ્રશ્ન હવે ટકી રહ્યો નથી.[૬૨૬-એફ-જી]

વીણા હસમુખ જૈન અને અન્ય વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને અન્ય,
[૧૯૯૯] ૫ એસ. સી. સી. ૭૨૫ પર આધાર રાખ્યો હતો.

ડબલ્યુ. પી. નંબર ૧૮૨૦/૧૯૮૬ માં બોમ્બે હાઈકોર્ટના ૧૬-
૧૭/૨ ૮૯ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

સાથે

લેખિત અરજી (સી) નંબર ૩૭૯/૧૯૯૫

(ભારતના બંધારણની કલમ ૩૨ હેઠળ.)

અપીલકર્તાઓ માટે કૃષ્ણ મહાજન, સુશ્રી મુશરફ ચૌધરી, આર.
એફ. નરીમન, પી. એચ. પારેખ અને સુનીલ ડોગરા.

અરજદારો તરફથી અશોક કુમાર ગુપ્તા.

પ્રતિવાદીઓ માટે એસ. બી. વાડ, એસ. વી. દેશપાંડે અને એ.
એસ. ભાસમે.

અદાલતના ચુકાદાઓ ન્યાયમૂર્તિ એસ. એન. વરિયા દ્વારા
આપવામાં આવ્યા હતા.

આ દીવાની અપીલ ૧૬/૧૭ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૮૯ના ચુકાદાની
વિરુદ્ધ છે.આ અપીલમાં ઉઠાવવામાં આવેલા પ્રશ્નો આ પ્રમાણે છે:- ((ક)
સહકારી મંડળીમાં શેરોનું હસ્તાંતરણ બોમ્બે સ્ટેમ્પ એક્ટ, ૧૯૫૮ હેઠળ સ્ટેમ્પ
ડ્યુટી વસૂલવાને આધીન છે કે કેમ અને (ખ) રાજ્ય વિધાનસભા શેરોના
હસ્તાંતરણ પર સ્ટેમ્પ ડ્યુટી વસૂલવા માટે કાયદાકીય ક્ષમતા ધરાવે છે કે કેમ.

ટૂંકમાં જણાવેલી હકીકતો નીચે મુજબ છે:

પ્રથમ અપીલકર્તા દલામલ ટાવર પ્રોમિસ કો-ઓપરેટિવ સોસાયટી
લિમિટેડના સભ્ય હતા.સેન્ટ અપીલન્ટ ૫ શેરના ધારક હતા, દરેકમાં વિશિષ્ટ
સંખ્યા ૭૧૧ થી ૭૧૫ હતી.આવા સભ્ય તરીકે પ્રથમ અપીલકર્તા ૨૧૧, નરીમન
પોઇન્ટ, બોમ્બે ૪૦૦ ૦૨૧ પર સ્થિત દાલામલ ટાવર તરીકે ઓળખાતા

મકાનના ૯મા માળે ઓફિસ પરિસર નંબર ૯૦૪ પર કબજો ધરાવતા હતા.૩૧મી માર્ચ, ૧૯૮૬ના એક દસ્તાવેજ દ્વારા પ્રથમ અપીલકર્તાએ અપીલકર્તા નંબર ૨,૩,૪,૫ અને ૬ની તરફેણમાં ઉપરોક્ત ૫ શેર રૂ. ૯,૪૬,૯૦૦/- હતા. ટ્રાન્સફરના ઉપરોક્ત ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટમાં અન્ય બાબતોની સાથે એવું દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે દાલામલ ટાવર પ્રિમીસીસ કો-ઓપરેટિવ સોસાયટી લિમિટેડ દાલામલ ટાવરની ઇમારતનો માલિક હતો; પ્રથમ અપીલકર્તા ઉક્ત ૫ શેર ધરાવતી સોસાયટીનો સભ્ય હતો; સભ્યપદની ઘટનાઓમાંની એક ઘટના એ હતી કે સભ્યને દાલામલ ટાવરની ઇમારતમાં ચોક્કસ કાર્યાલય પરિસર પર કબજો કરવાનો અધિકાર હતો અને તેથી પ્રથમ અપીલકર્તાને દાલામલ ટાવરના ૯મા માળે પરિસર નંબર ૯૦૪ પર કબજો કરવાનો અધિકાર હતો, જે કાર્યાલય પરિસરમાં ૫૫૭ ચોરસ ફૂટ બાંધવામાં આવ્યું હતું. વિસ્તાર.ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટે આગળ જણાવ્યું હતું કે ટ્રાન્સફર કરનારાઓ દ્વારા ટ્રાન્સફર કરનારને ચૂકવવામાં આવેલા રૂ ૯,૪૬,૯૦૦ ના વળતર માટે, ટ્રાન્સફર કરનારએ ઉપરોક્ત ૫ શેર ટ્રાન્સફર કરનારાઓને ટ્રાન્સફર કર્યા હતા અને ટ્રાન્સફર કરનારાઓએ ઉપરોક્ત શેરો સ્વીકાર્યા હતા.

૨૩મી એપ્રિલ, ૧૯૮૬ના એક પત્ર દ્વારા પ્રથમ અપીલકર્તાના વકીલોએ બોમ્બે સ્ટેમ્પ એક્ટ, ૧૯૫૮ની જોગવાઈઓ હેઠળ ચુકાદા માટે ટ્રાન્સફરનું સાધન સ્ટેમ્પના અધીક્ષકને મોકલ્યું હતું.ઉપરોક્ત પત્રમાં વકીલોએ

જાણાવ્યું હતું કે, તેમના મતે, ટ્રાન્સફરના સાધનને ફરજમાંથી સંપૂર્ણપણે મુક્તિ આપવામાં આવી હતી, પરંતુ તે પુષ્કળ સાવધાની રાખીને ચુકાદા માટે મોકલવામાં આવ્યું હતું.૨૨ મે, ૧૯૮૬ના રોજ એક જવાબ દ્વારા સ્ટેમ્પ્સના સુપ્રિટેન્ડન્ટે પ્રથમ અપીલકર્તાના વકીલોને જાણ કરી હતી કે ચુકાદા માટેનો દસ્તાવેજ બોમ્બે સ્ટેમ્પ એક્ટની કલમ ૨૫ (બી) (૧) હેઠળ સ્ટેમ્પ ડ્યુટી સાથે વસૂલવામાં આવતી મિલકતનો હસ્તાંતરણ હતો.ઉપરોક્ત પત્ર દ્વારા ટપાલ ટિકિટના અધીક્ષકે દલામલ ટાવરમાં પરિસર નંબર ૯૦૪ સંબંધિત વિગતો માટે વિનંતી કરી હતી અને મૂલ્યાંકન અહેવાલ અને અન્ય સંબંધિત દસ્તાવેજો પણ માંગ્યા હતા.

તેથી અપીલકર્તાઓએ આ પત્રને રદ કરવા માટે બોમ્બેની હાઈકોર્ટમાં રિટ પિટિશન ૧૮૨૦/૧૯૮૬ દાખલ કરી હતી.તેમણે સ્ટેમ્પના સુપ્રિટેન્ડેન્ટ અને મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય સામે શેરના હસ્તાંતરણના ઉપરોક્ત સ્વરૂપ પર સ્ટેમ્પ ડ્યુટી વસૂલવા, માંગવા અથવા વસૂલવા અથવા શેરના હસ્તાંતરણના સ્વરૂપ પર યોગ્ય રીતે સ્ટેમ્પ કરવામાં આવ્યો ન હતો અને આ રીતે તેને જપ્ત કરવામાં આવે તે આધારે કાર્યવાહી કરવાથી દૂર રહેવા અને તેને ટાળવા માટે નિર્દેશો પણ માંગ્યા હતા.અપીલકર્તાઓએ દલીલ કરી હતી કે હસ્તાંતરણનું સાધન એ બોડી કોર્પોરેટમાં રાખેલા શેરનું હસ્તાંતરણ કરતો દસ્તાવેજ છે અને તેથી તે બોમ્બે સ્ટેમ્પ એક્ટ, ૧૯૫૮ના કાર્યક્ષેત્રમાં નથી.તેમણે એવી પણ દલીલ

કરી હતી કે સહકારી મંડળીમાં શેરના હસ્તાંતરણ પર સ્ટેમ્પ ડ્યુટીની વસૂલાત ફક્ત ભારતના બંધારણની સાતમી અનુસૂચિની સૂચિ ૧ ની એન્ટ્રી ૯૧ હેઠળ આવે છે. અપીલકર્તાઓએ દલીલ કરી હતી કે તે રાજ્યની કાયદાકીય ક્ષમતાની બહાર છે કારણ કે તે ભારતના બંધારણની સાતમી અનુસૂચિની સૂચિ ૨ ની એન્ટ્રી નંબર ૬૩ માં આવતી નથી.

૧૬/૧૭ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૮૯ના વિવાદિત ચુકાદા દ્વારા, અરજીને આ આધાર પર ફગાવી દેવામાં આવી હતી કે હસ્તાંતરણનું સાધન મિલકતની હેરફેર સમાન છે અને બોમ્બે સ્ટેમ્પ એક્ટ, ૧૯૫૮ની કલમ ૨૫ (બી) (૧) હેઠળ સ્ટેમ્પ ડ્યુટી સાથે ચાર્જપાત્ર છે. ઉપરોક્ત ચુકાદા દ્વારા કાયદાકીય ક્ષમતાના અભાવ અંગેની દલીલને પણ નકારી કાઢવામાં આવી હતી.

સહકારી મંડળીમાં શેરનું હસ્તાંતરણ એ એક હસ્તાંતરણ છે તેના આધારે સ્ટેમ્પ ડ્યુટી લાદવાને આધીન છે કે નહીં તે પ્રશ્નનો જવાબ આ અદાલત દ્વારા વીણા હસમુખ જૈન અને અન્ય વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને અન્યોના કેસમાં પહેલેથી જ આપવામાં આવ્યો છે, જેનો અહેવાલ [૧૯૯૯] ૫ એસસીસી ૭૨૫ માં આપવામાં આવ્યો છે. આ કિસ્સામાં પહેલેથી જ એવું માનવામાં આવ્યું છે કે આવા કરારો બોમ્બે સ્ટેમ્પ એક્ટ, ૧૯૫૮ની કલમ ૨૫ હેઠળ આવરી લેવામાં આવશે. એવું માનવામાં આવે છે કે સ્ટેમ્પ ડ્યુટી એક વાહનની જેમ

વસૂલવામાં આવશે.આ અદાલતે એવું માન્યું છે કે આ સ્થાવર મિલકત વેચવા માટેના અસરકારક કરારો છે કારણ કે આવી મિલકતનો કબજો કરારના અમલ પહેલા અથવા તે સમયે અથવા તે પછી ખરીદનારને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવે છે.એવું માનવામાં આવે છે કે આવા વેચાણ કરારને વાહન તરીકે ગણવો આવશ્યક છે.તે વાજબી રીતે સ્વીકારવામાં આવે છે કે આ ચુકાદો અહીં ઉપર દર્શાવેલ પ્રશ્ન (અ) ને સંપૂર્ણપણે આવરી લે છે.

વીનાના કેસમાં ઉપરોક્ત ચુકાદા દ્વારા પ્રશ્ન (એ) નો જવાબ પહેલેથી જ આપવામાં આવ્યો હોવાથી, અમારા મતે, પ્રશ્ન (બી) ટકી શકતો નથી.ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ બોમ્બે સ્ટેમ્પ એક્ટની કલમ ૨૫, અનુસૂચિ ૧ હેઠળ સ્ટેમ્પ ડ્યુટી વસૂલવાની માંગ કરવામાં આવી છે. સ્ટેમ્પ ડ્યુટી શેરના હસ્તાંતરણ પર નહીં પરંતુ કરાર એક હસ્તાંતરણ છે તેના આધારે વસૂલવામાં આવી રહી છે.આ બાબતમાં કોઈ વિવાદ નથી કે રાજ્ય સરકાર મિલકતની હેરફેર પર સ્ટેમ્પ ડ્યુટી વસૂલવાની કાયદાકીય ક્ષમતા ધરાવે છે.પ્રશ્ન નંબર (બી) એ આધાર પર ઉઠાવવામાં આવ્યો છે કે હસ્તાંતરણનું સાધન શેરના હસ્તાંતરણનું એક સ્વરૂપ છે.હવે જ્યારે એવું માનવામાં આવે છે કે આવા સાધન શેરના હસ્તાંતરણનું સાધન નથી, પરંતુ હકીકતમાં, તે એક પરિવહન પ્રશ્ન છે (બી) હવે અસ્તિત્વમાં નથી.

મામલાના આ દ્રષ્ટિકોણમાં, અપીલ ટકી શકતી નથી.એ જ નકારી કાઢવામાં આવે છે.ખર્ચ અંગે કોઈ ઓર્ડર આપવામાં આવશે નહીં.

ન્યાયમૂર્તિ એસ. એન. વરિયાવ, તમામ અરજદારો ભારતના નાગરિક અને નાગરિક છે.તેઓ બધા બોમ્બેના રહેવાસી છે.આ અરજી દ્વારા, ભારતના બંધારણની કલમ ૩૨ હેઠળ, અરજદારો સહકારી હાઉસિંગ સોસાયટીમાં શેરના હસ્તાંતરણ પર સ્ટેમ્પ ડ્યુટી વસૂલવાને પડકારવા માંગે છે, તેના આધારે કે આવા કરારો હસ્તાંતરણ છે.અરજદારો દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે રાજ્ય વિધાનસભા પાસે હાઉસિંગ કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીના શેરના હસ્તાંતરણ પર સ્ટેમ્પ ડ્યુટી વસૂલવાની કોઈ ક્ષમતા નથી, જ્યાં હસ્તાંતરણકર્તા, સભ્યપદની ઘટના તરીકે, સહકારી મંડળી સાથે જોડાયેલા પરિસરનો ઉપયોગ અને કબજો મેળવવા માટે હકદાર છે.અરજદારો નિર્દેશ કરે છે કે આ પ્રશ્ન આ અદાલત સમક્ષ સિવિલ અપીલ નંબર ૩૭૦૭/૧૯૯૦ માં પહેલેથી જ બાકી છે.આમ, આ અરજીમાં ઉઠાવવામાં આવેલા પ્રશ્નો સિવિલ અપીલ નંબર ૩૭૦૭/૧૯૯૦ માં ઉઠાવવામાં આવેલા પ્રશ્નો જેવા જ છે, જેમ કે, (એ) સહકારી મંડળીમાં શેરોનું હસ્તાંતરણ બોમ્બે સ્ટેમ્પ એક્ટ, ૧૯૫૮ હેઠળ સ્ટેમ્પ ડ્યુટી વસૂલવાને આધીન છે કે કેમ અને (બી) શેરના હસ્તાંતરણ પર સ્ટેમ્પ ડ્યુટી વસૂલવા માટે રાજ્ય વિધાનસભા કાયદાકીય ક્ષમતા ધરાવે છે કે કેમ.

સિવિલ અપીલ નંબર ૩૭૦૭/૧૯૯૦ માં આજે પસાર થયેલા ચુકાદા દ્વારા, તે સિવિલ અપીલ રદ કરવામાં આવે છે.તેમાં દર્શાવેલ કારણોસર, આ રિટ પિટિશન પણ ફગાવી દેવામાં આવે છે.

ટી એન એ

અપીલ/અરજી ફગાવી દેવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*